СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 78. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 5 квітня 1933. VOL. XLI. No. 78. Jerse City, N. J., Wednesday, April 5, 1933. THREE CENTS.

РОЗПОЧАЛАСЯ НОВА РОЗПРАВА ПРОТИ ЗАСУДЖЕНИХ НА СМЕРТЬ МУРИНІВ

ДЕКАТУР (Алабама). — Перед суддею Джеймсом Гортоном і лавою присяжних суддів, зложеною з самих білих, розпочалася нова розправа проти 9 Муринів, обжалованих за атакування двох білих жінок. З обжалованих, 8 осіб були засуджені вже на кару смерти в попередній розправі, але присуд знесено й назначено нову розправу.

В першім дни розправи переслухано місіс Вікторію Прайс. Вона повторила те, що говорила давніше, а саме розповіла, як її заатакували 6 Муринів у тягаровім поїзді. Вона вказала на Гейвуда Петерсона, одного з обжалованих Муринів, як того, котрий був між тими, що її заатакували. Заявила, що його пізнає.

Оборонець обжалованих, Лібовіц, намагався доказати, що місіс Прайс вела неморальне життя та була щодо цього на добрій стопі з Муринами. Зприводу того приходило між місіс Прайс і обороною до гострої виміни слів.

ВИПУСТЯТЬ ФАРМЕРСЬКИХ БОНДІВ НА $2,000,000,000.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт домагається у своїм проєкті допомоги фармерам видачі державних бондів на суму двох біліонів долярів. Ті бонди будуть призначені на заміну за довги, заморґеджовані на фармах.

Президент думає ту ратункову акцію поширити ще на власників малих домів. І їм хоче він допомогти сплачувати морґеджі на лекших умовах.

НОВИЙ ПЛЯН ЛІКАРСЬКОЇ ОПІКИ.

НЮ ЙОРК. — „Ди Медікал Сосаєті" нюйорського стейту запропонувало на своїм 127-річнім зїзді новий спосіб несення лікарської опіки особам, котрі стоять матеріяльно не надто добре, або цілком зле. Для перших пропонує воно „шпитальну асекурацію". За річну малу суму мав би обезпечений право на 21-дневний побут у шпиталі, й то вразі потреби кождого року. Шпиталь покривав би всі видатки, крім заплати лікаря пацієнта.

А цілком бідних треба би лічити, згідно з тою пропозицією, цілком даремно, на кошт громади.

НЕ МОЖУТЬ ПОГОДИТИСЯ ЩОДО КОНТРОЛІ ПИВА.

ОЛБАНІ. — Републиканці, котрі мають більшість у леґіслятурі, не уступають ґовернорови щодо проєкту контролі пивом.

НЮ ЙОРК МАТИМЕ ЛІПШЕ ПИВО ВЖЕ 7 КВІТНЯ.

НЮ ЙОРК. — Мейор О'Браєн заявив, що як леґіслятура не ухвалить закона про реґуляцію торговлі пивом, то місто видасть своє власне зарядження й віддасть контролю міській Раді Здоровля. Пиво буде вже 7 квітня, бо місто не хоче нічого втратити на податку від продажі пива.

ЗВІЛЬНЯТЬ ЧОЛОВІКІВ У ВЯЗНИЦІ ВІД ПЛАЧЕННЯ АЛІМЕНТІВ.

ОЛБАНІ. — В леґіслятурі перейшов законопроєкт сенатора Берґа, який домагається випущення на волю чоловіків, засуджених за те, що не платили аліментів. Жінки не будеть могли теж домагатись аліментів за той час, коли чоловіки сиділи в тюрмі.

ПЕРЕХОВУВАЛА $25,000 У ЗОЛОТІ.

ДІТРОЙТ. — Перешукуючи сховки помершої місіс Джозефін Швал, літ 76, знайдено $25,000 у золотівках і $1,500 у банкнотах. Син помершої витолкував поліції, що мати витягнула перед крізою всі свої ощадности з банків у золоті.

ПОДАВАТИМУТЬ ПИВО В БІЛІМ ДОМІ.

ВАШИНҐТОН. — Місіс Френклин Рузвелт заявила, що вона не вживає алькольних напитків і не пє пива, але вона не хоче щодо цього впливати на нікого. Тому гості, запрошені до Білого Дому, матимуть теж пиво, бо що є законом дозволене в Злучених Державах, буде законним і в Білім Домі.

КАРА ЗА ВИДАЧУ УРЯДОВИХ ТАЙН.

ВАШИНҐТОН. — Палата послів ухвалила 299 голосами проти 29 законопроєкт, який накладає грошеву кару в сумі $10,000, або 10-літню вязницю, або одно й друге, на тих, що в часах мира допустилися недозволеної публікації, продажі, фальшування, знищення чи ушкодження урядових документів, книжок, мап, записок чи протоколів.

ПРОСИТЬ ЗВЕРТАТИ БАНКАМ ГРОШІ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар Вудін подав через радіо, що в часі між 4 і 30 березня звернено банкам $1,160,000,000. У тім є $600,000,000 у золоті чи в золотих цертифікатах.

Та треба, щоби люди повкладали до банків ще більше гроша, щоби можна оживити економічне життя краю. Від 31 березня дано дозвіл на отворення 12,737 банків.

ЗБІРКА НА СВІТОВУ ВИСТАВУ ПРОДОВЖЕНА ДО 10-го КВІТНЯ 1933.

ДОКІНЧУЙМО ВЕЛИКЕ ДІЛО Й ПЕРЕСИЛАЙМО НЕГАЙНО ЖЕРТВИ НА БУДОВУ УКРАЇНСЬКОГО ПАВІЛЬОНУ, ВЛАШТУВАННЯ ВИСТАВИ І УКРАЇНСЬКОГО ДНЯ НА АДРЕСУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИСТАВОВОЇ КОРПОРАЦІЇ:

UKRAINIAN CHICAGO WORLDS FAIR EXHIBIT

9300 COTTAGE GROVE AVENUE, CHICAGO, ILL.

НОВЕ ДЖЕРЕЛО НАФТИ НА КАВКАЗІ.

Но узбічу вулькану Мок-Батон вибухла нафта в глибині 470 метрів. За 18 годин джерело викинуло понад 8,000 тон ропи. Ґеольоґічна Комісія ствердила, що нові поклади нафти є одними з найбогатших у світі. Експльоатаційні праці ведуться.

ПО ПЛЕБІСЦИТІ.

Дня 13. II. ц. р. секретар повітової шкільної ради в Сяноці, Хитла, відвідав пополудні село Лодину, скликав усіх, що підписали декларації за українську школу та став випитувати їх, звідки взяли декларації та чи підписані хочуть школи польської, руської чи української. Зібрані заявили йому, що про плебісцит знають з часописів, декларації самі собі спровадили та що домагаються української школи. Опісля брав Хитла кожного з декларантів окремо до темного покою та казав їм щось підписувати, мовлячи, що вони підписують протокол. Чи це дійсно протокол, покаже найближча будучність.

НОВИЙ „КОСЦЮЛЕК".

З польської преси довідуємося, що в Перемишлі, де є аж вісім костелів, приступають до будови ще одного „косцюлка", а саме при вул. Дворського, недалеко Бакінчиць. Площу під будову подарувала міська рада.

МУЗИКА ЛІКОМ ДЛЯ ДІТЕЙ.

Австрійський дослідник дитячих недуг, проф. Моль, мав недавно у своїм фаховім товаристві відчит про лікувальний вплив музики. На його думку, всяка музика корисна для нервової системи дітей; первісні народи, що співають дітям до сну, йдуть попросту за віковим досвідом. Від довшого часу в Европі мало хто співає малим ітям до колиски, це, мовляв, погано для їх здоровля. Діти, яким не співали змалку до сну і які не зазнали цілющого впливу музики, стають невростеніками. Проф. Моль зовсім поважно звертається до молодих матерей, щоби вони брали собі приклад зі своїх прабабок. Щож? Нинішні молоді мами співалиб, але у звуковій фільмі, або бодай в оперетці.

В ОГНІ ЗГИНУЛИ 5 ДІВЧАТ.

В місті Гулл, Квебек, у фабриці сірників через експльозію хемікалій уживаних до виробу сірників, вибух огонь, при чім згинули пять дівчат, занятих при роботі, а 21 було попарених.

Огнева сторожа, яка надіхала кілька мінут після вибуху, не вспіла вратувати будинку від знищення. В хвилі пожару в фабриці працювали 25 дівчат. Причина експльозії не відома.

„ДУМА, ЕПІЧНА ПІСНЯ УКРАЇНЦІВ".

Такий відчит виголосив у берлінському університеті дня 10. березня ц. р. д-р Павло Дільс, директор славянського фільольоґічного семинаря в університеті в Бресляві. Відчит відбувся з світлинами й рецитаціями.

45,000 КІЛЬОМЕТРІВ ПІШКИ.

Цими днями прийшов до Бельґії данський журналіст з Копенгаґи, Петерс Несер, який заложився зі своїми товаришами, що відбуде пішки подорож довкруги світа. Несер має 34 роки. З Копенгаґи вийшов він 15. березня 1925 р., досі перейшов 45,000 кільометрів і зближається до кінця своєї мандрівки. Свою подорож відбув він з відкритою головою, а на ногах мав лише сандали. Підчас своєї 8-літньої мандрівки зужив 14 убрань, 144 пари сандалів і 17 палок. Цілий час був цілковито здоровий, навіть не мав катару. З Бельґії вибирається Несер до Парижа.

ВІДТИСК ПАЛЬЦЯ ЗРАДИВ УБИВНИКА.

У Костевій Пастелі коло Березного, на Підкарпаттю, невідомий справець убив коршмаря Іґната Манделя, а його жінку тяжко поранив. Жінку відвезли до шпиталю, але наслідком сильного удару в голову вона не знає нічого сказзти про вбивство. Жандармерія й детективи переводили слідство, але воно не принесло ніяких результатів. Увесь слід по вбивнику загинув, — і здавалося, що це страшне вбивство останеться навіки загадкою. При слідстві знайшли лиш один слід, а то відтиск пальця на скрині. На основі цього взяла жандармерія звиш три тисячі відтисків пальців із села Костевої Пастелі й околиці, заслала ті відтиски до дактильоскопічного відділу празької поліції й відти прийшла відповідь, що відтиск пальця, знайдений на скрині в Манделя, походить від Василя Лошака, сина мельника. У Лошака переведено ревізію й знайдено закровавлений клепач (молоток), котрим він убив Манделя й поранив його жінку. Лошак до вбивства признався. Як причину подав, що хотів погуляти, а не мав грошей. Не хотів забити Манделя, лише запоморочити. Знайшов там усього 20 чеських корон і пару циґареток „Зорок".

ПРОТИ КРАСИ.

Турецький парлямент ставить на голосування проєкт закона, щоби заборонити у краю конкурси краси. Цей проєкт стоїть у звязку з ріжними зловживаннями при таких конкурсах і нечистою рекламою.

САМОСУД НАД ТРОМА ВБИЙНИКАМИ.

В одній румунській громаді трапився цими днями такий випадок самосуду: Недавно три злочинці вбили в цій самій громаді одну старуху й цілковито її ограбили. По довгих пошукуваннях убийників знайшли й мали відставити їх до судових арештів. Коли жандарми вели їх через село, юрба селян загородила їм дорогу, кинулася на вбийників і почала бити злочинців палками та обкидати камінями. Жандармам з трудом вдалося видобути злочинців з рук розлюченої юрби. Але вони були такі до крови збиті, що їх замісць до вязниці мусіли відставити до шпиталю.

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО.

Кождий нарід, який себе шанує, має сувору обєктивну критику для свого мистецтва і така сувора критика стає могучим фактором у розвитку мистецтва. Жаден артист не відважиться на публичний виступ, коли відчуває, що може осоромитися перед лицем невблаганої критики, і це примушує його працювати пильно над собою і без перерви удосконалювати себе. Досі наша критика, щоб підбадьорити артиста, лише хвалила всі публичні виступи співу, музики і сцени, хоч часами вони були просто скандальні; а така критика, на жаль, причинилася лише до занепаду мистецтва, бо, скриваючи всі хиби, приводила артиста до зарозумілости, а зарозумілість була, є і буде найтяжчим ворогом людей, а особливо мистецтва.

В той час, коли світової слави артист щоденно по кілька годин працює над собою для свого удосконалення, зарозумілий аматор виступає, навіть не продумавши того, що він публично показує. Бажаючи не тільки підбадьорити, але і примусити працювати над собою кожного артиста, наша редакція доручила відділ критики фаховим людям і відтепер писатиме лиш те, на що кожний мистець буде заслугувати. Так робиться у всіх культурних людей. Так мусить бути і в нас. — („Час").

СУКА КОРМИЛА ДВОЄ ЯГНЯТ.

В одного фермера в околиці Аґуста, Джорджія, вівця привела на світ двоє гарних ягнят. В короткім часі вівця згинула, залишивши ягнята здоровими. Саме тоді на фармі була сука, яка мала песята; вона приняла до себе двоє сиріток-ягнят і їх кормила як своїх щенят. Коли ягнята підросли, сука водила своїх малих собак і з ними двоє ягнят та полювала на зайців. Так як малі собаки, так і ягнята, побачивши зайця, вганяли за ним і взагалі заховувалися так, як малі собаки. Одного тільки не навчилися — гавкати.

АНҐЛІЯ ЗАБОРОНИТЬ УСЯКИЙ ДОВІЗ ДО НЕЇ З РАДЯНЩИНИ

ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗВЯЗКИ БРИТАНІЇ З РОСІЄЮ БУДУТЬ ПЕРЕРВАНІ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Премієр міністер Мек Донелд плянує пірвати цілковито дипльоматичні й торговельні звязки з радянською Росією, якщо в Москві дійсно поставлять перед суд анґлійських інжинірів-електриків, яких тепер арештовано. Разом з тим буде заборонено привозити до Анґлії всі большевицькі вироби та сирівці. Така заява Мек Донелда в парляменті стрінулася з загальним одобренням. Деякі члени парляменту домагалися негайної ширшої дискусії над цим, але Мек Донелд просив відложити дискусію на пізніше.

Таке рішення уряд приняв після нарад з анґлійським послом у Москві, який щойно приїхав звідти до Лондону. Британський уряд вживає ще дальше дипльоматичних заходів, щоб звільнити британських інжинірів від вязниці й суду, а також вирятувати й російських інжинірів, які були арештовані разом з анґлійськими, як співробітники їх по службі в британській компанії. Всіх арештованих інжинірів большевики ставлять перед суд за „саботаж, шкідництво й економічну та політичну шпіонажу". По большевицьких „законах" за кожду таку провину грозить арештованим кара смерти.

ГІНДЕНБУРҐ ПРИПИНИВ НАПАДИ НА ЖИДІВ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Міністер закордонних справ, фон Нойрат, та заступник канцлера, фон Папен, повідомили президента Гінденбурґа про те, який ефект викликає за кордоном та внутрі самої Німеччини переслідування Жидів і їх бойкот, який провадять фашисти-гітлерівці. Гінденбурґ завізвав до себе канцлера А. Гітлера й наказав йому негайно припинити всі ексцеси проти Жидів. Притім Гінденбурґ нагадав Гітлерови присягу, яку він приняв коли став канцлером, що буде точно виконувати конституцію Німеччини, по якій всі горожани Німеччини є рівноправні.

Президент Гінденбурґ загрозив Гітлерови, що коли він не приборкає своїх однопартійців, то йому доведеться тоді призначити нового канцлера, який, спираючись на армію, припинив би терор і сваволю гітлерівців.

ПОЛЯКИ ПРОВОКУЮТЬ НІМЦІВ.

БЕРЛІН (Німеччина). — З польського кордону повідомляють, що на кордоні Горішнього Шлеську й Німеччини польські студенти спалили в Катовицях опудало, яке мало представляти Гітлера. Таксамо вони спалили багато німецьких ґазет. Польські студенти домагаються, щоб німецькі ґазети були заборонені в Польщі, як заборонені польські в Німеччині.

Взагалі з польсько-німецького кордону приходять увесь час неспокійні відомости, а особливо в звязку з чутками, що польський уряд готується конфіскувати власність німецьких підданих. Становище на тім кордоні вважають дуже напруженим.

МОСКВА ПРОТЕСТУЄ.

МОСКВА (СССР). — Комісар Літвінов доручив російському послови в Берліні, Хінчукови, запротестувати рішучо перед німецьким урядом проти арештів радянських горожан, а особливо проти ревізій, які перевели Гітлерівці в ріжних радянських установах, що знаходяться на німецькій території. Москва вважає, що дальша політика ворожнечі гітлерівців проти радянських установ у Німеччині може дуже шкідливо відбитися на німецько-московських взаємовідносинах.

Як відомо, гітлерівці перевели ревізії в ріжних російсько-радянських урядових торговельних бюрах та представництвах, які знаходяться в Німеччині.

ПЕРЕЛЕТІЛИ ЧЕРЕЗ НАЙВИЩУ В СВІТІ ГОРУ.

ПУРНЕЯ (Індія). — Чотири британські летуни перелетіли на двох літаках через найвищу в світі гору, що знаходиться в Гімаляях, Еверест. Їм довелося летіти на висоті 37,000 стіп, бо ця гора має висоту понад 29,000 стіп. Підчас цього незвичайно важкого лету через ріжні вітрові струї і надмірне зимно ледви пощастило поробити цікаві наукові спостереження та фотоґрафічні й кінематоґрафічні світлини.

Цей лет уважається не лише великим здобутком авіяції й геройством, але й дуже цінним з наукової сторони для вивчення гір та клімату землі. Кілька виправ, що пробували дібратися до вершка гори, вибираючись по її узбічах, скінчилися невдачами й катастрофами.

ФРАНЦІЯ НЕ ПОКИНЕ ПОЛЬЩІ ТА МАЛОЇ АНТАНТИ.

ПАРИЖ (Франція). — Французький уряд заявив, що він готовий почати переговори з Анґлією та Італією в справі утворення почвірного союза, який запропонував був 18 березня Мусоліні Мек Донелдови. Лише Франція буде домагатися повного забезпечення інтересів Польщі та малої антанти, а також дальшої заборони Німеччині зброїтися до розмірів, які загрожувалиб мирови.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОКІНЧУЙМО ДОБРЕ ДІЛО.

Отсе перший раз, за ввесь час акції за потребу нашої участи в Шікаґовській Виставі, доходять вісти, що в тій акції є рішучий зворот до — кращого.

Хоч з того ще не знати, як саме представляється справа з фінансового боку, то вже те повідомлення, що зацікавлення загалу помітно зросло та що жертви напливають цілком інакше, як це було досі, є добрим обявом.

Значить, „Тиждень Збірки" не пішов на марне. Коли за той час відразу зайшла зміна на краще, то можна надіятися, що в часі продовженого „Тижня", до 10 квітня, вивяжемося зі свого завдання в такий спосіб, що матимемо свій Український Павільон і добре влаштовану виставу.

Справа вистави представляється тепер так, що вже пороблено підготовку в рідні́м краю і в ріжних іміґраційних осередках в Европі, та тут в Америці, так далеко, що можна вірити, що наша вистава, в яких би розмірах вона не була, сорому нам не принесе.

Навпаки, вона готова виказати, що навіть живучи під чотирма окупантами, ми серед найбільш незавидних обставин, даємо про себе знак життя, маніфестуємо живучість нашого народу та його волю жити самостійним культурним і політичним життям.

По тих усіх наших приготуваннях годі нам сьогодня завертати вже назад. Годі звужувати виставу до того, що нам десь буде відступлений якийсь куток у чужім павільоні. Нам треба мати свій Український Павільон. І то цей, що нагадує нам наше рідне село. Отого села треба на виставі, бо на ній і так найбільшою атракцією буде те, що є витвором українського села, себто наше народнє мистецтво. Підчас вистави ми виступимо теж на Українськім Дні з українською народньою піснею і з українськими народніми танками. Тому й добре буде, коли чужинці матимуть нагоду поглянути на українську церкву, на те українське село й на ту українську хату, де творилось оте наше мистецтво. І хай погляне на те село й наше тут роджене покоління, бо й це буде для нього гарною памяткою, додатком до вистави.

Тому **продовження „Тижня Збірки"** хай буде використане на те, щоб **кожна громада** в Америці вивязалася зі свого обовязку допомоги українській участи на Світовій Виставі в Шікаґо. Справу уже всі розуміємо. Тепер треба тільки одно зробити — дати жертву й негайно її вислати до Шікаґа.

С. А.

ЕВРОПА НА РОЗДОРОЖУ.

9. березня 1933 р. мав виклад у Берліні бувший мадярський міністер-президент ґраф Степан Бетлен. Бетлен був 10 років премієром на Угорщині, потім йому мабуть набридло це ремесло, і він сам відійшов від влади. Але й тепр він має дуже великий вплив на мадярську політику, особливож на закордонну. Українським читачам Бетленове імя добре відоме з сумної афери „дідичного монарха України", пана Скоропадського, що не так давно спеціяльним документом зрікся Закарпатської України на корсть Угорщини за 50 тисяч пенґів (коло 7 тисяч долярів). Оповідають, що коли „ясновельможному" зауважили його „дворяни", що така продаж української землі пахне зрадою батьківщини, то пан Скоропадський, не червоніючи, відповів (як звичайно по московському):

„Я був з біса радий, що маю таку батьківщину („отечество"), яку можу вигідно продавати"!

Бетлен цілком виразно підтвердив те, про що **знають усі** горобці на покрівлях европейських столичних міст: що Угорщина готується до війни й що вона має своєю спільницею Італію. Третій спільник — це має бути Німеччина. Правда, Бетлен заперечує істнування такого потрійного союза. Проте він ужив виразу „розділено маширувати" (ґетрент маршірен), але прямувати до одної спільної мети. Німецьким „расистам" припав до смаку погляд ґрафа Бетлена, що, мовляв, сам Бог призначив мадярську націю на те, щоб розділяти південних Славян від західних та північних, і що це завдання Угорщина буде й надалі виконувати „з честю".

Цих войовничих промов не говориться на вітер. Поінформовані люди оповідають про плян війни, який тепер обговорюється в військових кругах Німеччини, Італії та Угорщини. Згідно з цим пляном, перший удар був би спрямований з Угорщини та з Італії на Югославію, як на державу найслабшу. Це утворилоб разом з Австрією єдиний військовий терен від Берліна до Будапешту, Відня й Риму. Тимчасом Німеччина встиглаб відібрати у Поляків Данціґський коридор та Шлеськ і запропонувалаб Полякам сепараційний мир. Польща мусілаб цей мир прийняти зі страху перед большевиками. Одночасно Італія та Німеччина ударилиб на Францію з двох боків та на Румунію з Чехословаччиною. Сподіваються, що в поході на Румунію взялаб участь також Болгарія, щоб захопити Добруджу. Потрійний союз — Італія, Угорщина й Німеччина — готові допустити большевиків щоб узяли собі Басарабію від Румунії, бо цим Румуни булиб зашаховані з усіх боків.

Не можна напевне сказати, скільки є правди в цих военних плянах. **А що пляни нової европейської війни куються по всіх державах Европи, — це річ безсумнівна.** Перед кількома роками італійський диктатор Мусоліні заявив у своїй промові, що в часі коло 1933—1935 років прийде „ґенеральне розмежування" між народами Европи. Теперішній анґлійський премієр Мек Доналд, бувши в Берліні 1929 року, зазначив у своєму викладі, що нове покоління, яке підростає, не бачило страхіття війни; воно ідеалізує війну, б знає її тільки з патріотичних описів. Мек Доналд заявив, що така ідеалізація війни може привести до того, що **молодь захопиться военним духом, а це привелоб цілу Европу до катастрофи. Чехословацький міністер Бенеш проголосив недавно у своїй промові в парляменті, що 1933 рік є критичний для Европи, бо є цілі ґрупи держав, що співчувають военним плянам.**

Чи буде війна тепер, чи пізніше — фактом є, що до неї всі держави готуються.

Цеж тільки випадково викрито в Гіртенберґу, в Австрії, цілий великий транспорт італійської зброї для Угорщини: а скільки таких транспортів перевезено так, що ніхто того не бачив? На Угорщині копають на границях окопи, роблять склади зброї та підземні схованки, готують задушливі ґази. Не зістаються позаду й інші держави Европи. В Німеччині йде пропаґанда военного духа; Гітлер, який обіцяв „побідоносно розбити Францію", наказує арештувати також членів буржуазних партій, що належать до мирового товариства. Так **заарештовано пацифістів Кістера та полковника Лянґа в Берліні задля „безпечности держави"!** В цих обставинах також французькі мілітаристи підіймають голови, вимагають нових кредитів на зброєння.

Слід зазначити, що обидві ворожі ґрупи европейських держав числять на те, що Радянський Союз не візьме участи в европейській війні, й через те запобігають перед владою Сталіна. Але це марна річ, безпідставні сподіванки. Сталін скаже своє слово аж тоді, коли західня Европа буде до краю знищена, випалена, обезкровлена. О, тоді прийде час для „світової революції", кермованої з Москви! Засліплені своїми дрібними сварками, малі й великі европейські народи не бачать того „Дамоклевого меча", що висить над їх головами. Але Сталін це добре знає; він спокійно дожидає слушного часу. Добрі „всеевропейці", як наприклад ґраф Куденгов-Калерґі в своїй книзі „Сталін і спілка" перестерігає західню Европу перед московською небезпекою. Чиж послухають народи Европи? Це покаже найближча будучність.

ШІКАҐОВСЬКА ВИСТАВА Й УКРАЇНСЬКА ПРОПАҐАНДА.

Світова Вистава в Шікаґо має для Українців велике значіння також і тому, що може дати нам рідку, може одиноку в своїм роді нагоду культурної пропаґанди. Щодо цього значіння ніяка інша Вистава, яка була в Америці останніми роками, не може зрівнатися з шікаґовською.

Світова Филаделфійська Вистава з 1926 року була чисто американською справою, присвяченою 150-тим роковинам американської незалежности. Вистава в Шікаґо буде світовою, міжнародньою, значить доступною для всіх народів світа. Американський уряд запросив свого часу всі держави світа до участи в виставі й дотепер зголосили свою участь усі важніші держави Европи та інших частин світа. Будуть заступлені на ній Анґлія, Німеччина, Чехословаччина, скандинавські держави; тутешні Поляки будують павільон для Польщі, а Китай збудував на виставовій площі вірну копію своєї паґоди (святині) з Джегол, одного з найкращих творів хінської штуки, й розмістить у ній свою виставу. Чи буде на виставі український павільон, це залежить тепер від нас самих.

Через цей міжнародній характер шікаґовської вистави нею цікавитись будуть не тільки в Америці, але й у цілому світі і напливу її відвідувачів на протязі пів року буде виносити міліони осіб. Які маси цікавих притягне вистава, можна уявити собі до деякої міри ось із чого: в осени минулого року центральний виставовий комітет відкрив був виставову площу для публики за вступом по 25 центів від особи. На площі в той час, як і тепер, не було ще нічого крім порожних будинків, деяких викінчених, інших щойно початих. Та проте за один тиждень виставову площу відвідали понад один міліон осіб, здебільшого з Шікаґо й околиці.

Така сама струя людей переливатись буде по виставовій площі підчас вистави, з тою ріжницею, що крім Американців будуть між глядачами гості з цілого світа. Транспорт по американській території до Шікаґо буде надзвичайно дешевий. Вже тепер деякі автобусові компанії заповідають прогульки до Шікаґо, що коштуватимуть дрібну частину нормальної ціни. Таксамо залізниці приготовляють багато екскурсійних потягів з усіх кінців Америки. Можливо, що переїзд кораблями з Европи буде дешевий. В кождім разі кошт усіх родів транспорту буде доступний для широкої маси, а це скріпить наплив публики на виставу. Колиб лише кожний десятий з гостей зайшов до українського павільону, то за пів року число відвідувачів піде в сотні тисяч, може в міліони.

Очевидно, український відділ на виставі мусить бути використаний під кождим оглядом на те, щоби відвідувач виніс з нього якнайбільше відомостей про Україну, її нарід і культуру. Відомо вже, що павільон буде розкладатись на три головні відділи, економічний, історично-етноґрафічний і мистецький, а кожний з них буде влаштований так, щоби якнайбільше виразно представити дану ділянку українського життя.

Крім того, що виставлені експонати будуть самі промовляти до глядача, діловий комітет української корпорації постарається, щоби відвідувачі дістали ще потрібні устні й друковані пояснення до кожного предмету. Кожний предмет на виставі буде мати напис в анґлійській мові з коротким описом і числом, під яким він записаний у катальоґу. В катальоґу українського павільону будуть за числами списані всі експонати з докладнішими інформаціями про кожний з них. Тут уже буде ділом комітету постаратися, щоби катальоґ дав глядачам про кожний предмет ядерне пояснення, щоби глядач мав змогу зрозуміти наприклад кожну історичну памятку, твір українського мистецтва тощо.

Виставовий комітет підготовляє теж видання інформаційної брошури про Україну, якаб доповнила глядачеві те, що він бачив на виставі. Коли глядач зацікавиться виставленими предметами і схоче довідатися ближче, що це за країна й що за народ, що виплекав таку культуру, він довідається про це з брошури. Для охочих будуть приготовані також фотоґрафії цікавіших експонатів та дрібні памятки, головно з ділянки українського мистецтва, які можна буде набувати за гроші.

Крім друкованого матеріялу відвідувачі українського павільону будуть діставати теж устні пояснення. Діловий комітет підготовить гурт провідників, головно з тут родженої української молоді, які будуть опроваджувати гостей по павільоні й давати їм потрібні пояснення. Такі провідники мусять бути самі докладно обзнайомлені з українською справою і з виставленими предметами, і тому вони перейдуть відповідний підготовляючий курс. Головно українська молодь міста Шікаґо буде мати нагоду виконати важну роботу, виконуючи працю провідників по виставі.

Український павільон на виставі буде пів року осередком, який легким способом, при помочі виставлених предметів, ширити буде знання про Україну та попуряризувати буде добре імя українського народу. Вже те одно, що у всіх офіціяльних виданнях центрального виставового комітету, у всіх його катальоґах та інших публікаціях буде скрізь згадуватися побіч інших народів також Україну, варте того, щоби наша еміґрація доконала того діла й поставила Український Павільон.

А не забуваймо, що крім чужинців виставу буде відвідувати також наша власна молодь. Для тут роджених Українців це буде рідка лекція українознавства. Велика більшість нашої молоді має про Україну лише відірвані відомости з того, що оповідали їй про „старий край" батьки-еміґранти. На виставі ця молодь буде мати нагоду побачити своїми очима ту Україну в зразках її культури та її природнього богацтва.

Не треба мабуть розводитись про те, як це причиниться до освідомлення нашої молоді, коли вона побачить поруч будинків інших народів також український павільон і переконається, що виставленим у ньому українським культурним дорібком нема чого встидатися. Неодин український батько, опроваджуючи своїх дітей по українськім павільоні, може перший раз відчує щире вдоволення, коли, пояснюючи дітям виставлені твори українських рук, буде міг гордо сказати їм: Отсе та Україна!

Справа українського павільону на виставі в Шікаґо вирішується тепер. Кожний дрібний даток причиниться до збудування центру української пропаґанди на світовій виставі.

Е. Кайзерлінґ.

САЛДАТКА ХРИСТЯ

(1)

Починало потрохи топитися. Листопадовий сніг на дорозі де церкви був мокрий. Тяжкі сани посувались у нерівних підскоках. У тих санях сиділи Маруся, Катря, Олена й Хри- жінки чотирох новобранців: стя, дочка купчихи Ганни-Лизавети. Верталися з церкви. Там відбулися їх шлюби. На другий день їх чоловіки мали йти до війська. На шлюбні віночки накинули великі сині хустки та виглядали наче чотиро гострі сині голови цукру, що холіталися за кожним потрясенням. Поганяв форман Осип. Був пянісенький та немилосердно бив косматі коники. Чоловіки їхали позаду по двох на кождих санях. Випили багато й тепер співали голосно захриплими голосами. Жінки їхали мовчки і в своїх синіх хустках терпеливо хиталися на всі боки. Христя була наймениа з них. Подобала на дитину зі своїм округлим рожевим лицем, округлими ясноголубими очима та круглим носом. Лиш уста з загненими вниз кутиками зраджували, що то литовська селянка. Впялила очі в сіру мряку, що налягла над селом. Дивно-чорні виглядали в тій загальній сірині кущики ялівцю, а безлиста вільшина, наче червона хмариночка, зарисовувалася на леваді. Помало, помало колисався той увесь безбарвний образ перед Христиними очима, начеб сиділа на гойдальці та гойдалася легесенько. Зупинялися перед кожною коршмою, а високий білявий Христин Тома з фляшкою горівки під пахою, заточуючися, говорив до жінок на санях:

— А що, не замерзла там моя жіночка? — і подавав їй фляшину.

Христя всміхалася з трудом, бо уста їй задубіли з морозу, та пила. Горівка розгрівала її, одначе чулася отяжіла, думки летіли кудись. Воно також було приємно. Світ здавався Христі щораз то невиразніший. Навіть широкі Осипові плечі наче зникали щораз далі. Зате враження з дня докладно, наче сни, кружляли в її голові все й все й вічно ті самі, наче на карузелі на ярмарку в Шодені мелькали їй поперед очі. Весілля, весілля. Рано надягла тонку біленьку шлюбну сорочку, а таку холодну, що Христя здрігнулася від ніг до голови; шлюбний вінець, який так кріпко наложили їй на голову, що аж заболіло її. Тай ще червона стяжка на чоло. Потім церква. Тут було так святочно-холодно. Нові Христині черевики гарно ковтали об камінні плити долівки. Мусіла берегтися наче на леду, щоби не посовгнутися. Пастор (священик) був округлого, червоного лиця, а як говорив, то пляскав язиком, наче щось їв зі смаком. Одначе гарно говорив: як повинні поводитися чоловіки, про вірність, і про Боже слово. Христя, самособою, плакала. Жінки вояків усе плачуть підчас вінчання, це відоме. Плач улекшує, такий плач, аж лице змокріє й розігріється та зітхає при цьому глибоко, так що шви корсетки тріскають. Христя більше плакала ніж інші жінки. Могла це сміло сказати, коли потім сперечалася над тим. У коршмі пили, чоловіки посварилися між собою. Все було так, як повинно бути на весіллю. „Весілля, весілля" дзвонили без упину дзвіночки на Осипових кониках і Христі знову маячілася тонка, холодна шлюбна сорочка.

Три інші жінки мовчали та гляділи в мряку так непорушно, що, здавалося, нічого не бачать. Лище, як заяць перебіг дорогу, тоді всі чотири крикнули: „Ади, заяць!" і змучені всміхалися закостенілими устами.

В селі зупинилися перед коршмою. Там уже стояли весільні гості, святочно зодягнені, та викрикали. До віконець по хатах тиснулися бліді лиця жінок і дітей. Всі хотіли бачити молодиці. Це знову в Христі викликало якесь таке святочне почування. Бути молодою жінкою, що вертається від шлюбу, це гарно, а день шлюбу найгарніший у житті. Перед дверима коршми Христя ждала на Тому, бо мусіла разом з ним верталися додому. Стояла така дуже поважна та балакала із старшими жінками про дорогу. Розмовляв із нею навіть війт, а дівчата цікаво гляділи на її шлюбний вінець. Христя, дочка купчихи Ганни-Лизавети, не привикла до того, щоби на неї гляділи з таким пошанівком і так прихильно. Була невеличка, вбога, мала лише козу. Та коли тепер відбувається її весілля, то вже вона є чимсь. Кругле, діточе Христине лице червонілося й блестіло з гордости. Та ось прийшли й чоловіки. Співали, кричали. Тома підійшов нерішучо до Христі, схопив її у половині та підніс угору.

— Невеличка, — сказав — а тяжка наче мішок муки.

Всі сміялися. Христя зачервонілася з радощів. Була Томі дуже вдячна.

В коршмі весільні гості засіли при білих столах. Їли затирку з молоком. Хвилину чути було лише рівномірне голосне мляскання. Потім прийшла вепровина, потім баранина, потім знову вепровина. Пара зі страв слалася в повітрі густою, горячою мрякою. Христина їла хватськи й так багато. Вкінці змучена сперлася на поруче крісла й розіпняла гафтки корсетки. „Оце таке весілля. Так, це гарно" — говорила до себе. Легко погладила Тому по рукаві. Це її чоловік, він належить до неї. Добре мати чоловіка.

— Пий, жіночко, пий — говорив Тома.

Вечоріло. Принесли світло у хату. Лоєві свічки у свічниках. У закопченій коршмі довкола малесеньких полумячок дріжали стобарвні веселки. Музика: скрипка, клярнет і гармонія грали різкої. Ах — танцювати! Христя зітхнула глибоко, щасливо. Вийшла на хвилину перед хату. Було темно, вохкий вітер віяв впоперек снігу; сірі хмари, наче небілене полотно, звисали низько над землею: „Завтра падатиме сніг", подумала Христина. Обобіч сільської дороги прикучнули хати, то тут то там блестіло за шибкою сонне світло, десь плакала дитина, якась жінка співала колискової, все ті самі одноманітні, протяжні звуки. А там далеко, на кінці вулиці мала, тиха потвора —та хата матері, Анни-Лизавети. Завтра буде по всьому, начеб нічого не сталося. Христя знову буде там, з ненькою та... Протерла собі очі рукавом. Чого плакала? На те буде завтра доволі часу Ввійшла в хату й стала танцювати. Довкола світ ставав для Христини щораз то невиразніший, щораз то менше дійсний. Поважно та завзято увихалися в густому тютюновому димі чорні постаті, чоловіки вдаряли до такту запятками, наче ціпами на толоці.

(Дальше буде).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в четвер, дня 6. квітня ц. р., в год. 8 ввечір, в ґалі Укр. Прав. Церкви, 334 Іст 14 ул. Всі члени мають явитися на зборах, та вирівнати залеглі й біжучі членські вкладки. Вже наспіли з головної канцелярії УНС. нові грамоти тих членів, котрі в місяці лютім передали до виміни на нову реформу. На зборах буде видача тих грамот власникам. — М. Близнак, секретар.

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА

ВИМІНА ГРАМОТ І ДАЛЬШІ ПОЯСНЕННЯ НОВИХ ТАБЕЛЬ.

Друга ґрупа виміни вже на викінченню. Перенесені до нового роду отримають рахунок, виказ і грамоти. А ті, що лишились, будуть включені до слідуючої ґрупи. Ця маніпуляція вже впорядкована до тої міри, що може дальше поступати звичайною чергою і порядком.

Багато грамот, хоч були прислані перші, не зістали ще виміняні з отсих причин, які просимо набудуче виминати:

Багато грамот надіслано безпосередно, то є прямо членами, без аплікацій. Тому повторяємо, що тільки такі старі грамоти можуть бути виміняні, які тут прислано за посередництвом відділових урядів, враз із залучником аплікації на виміну. Коли нема аплікації, якою член виміни старої грамоти на нову добровільно жадає, то старої грамоти виміняти не можна.

Надіслано багато аплікацій на виміну, але старих грамот до виміни не прислано. Не можна виміняти грамоти, яку член в себе дальше тримає. Коли не можна прислати грамоти разом з аплікацією, то на аплікації треба зробити відповідну заяву, а саме, що стара грамота згублена або знищена. Така заява на лівій стороні аплікації мусить бути відписана членом і свідком його підпису.

Надіслано немало аплікацій з грамотами. Але в аплікаціях пороблено такі „посмертні" записи, яких статут не дозволяє приймати. В такім випадку виміну грамоти здержується, бо в новій грамоті мається вписувати спадкоємців. Просимо подавати запис без огляду на те, що тут уже є один запис зарекордований, і подавати імена вповні, а не лише словами „той самий". Не треба скупити часу на повторення запису, бо таке повторення дає можність провірення, чи запис, тут зарекордований, є такий, який член дійсно хоче мати. Часами член має інакший запис, як він думає і бажає мати, а в такім разі „той самий" тільки помилку може повторити. Ліпше подати повний запис, ніж опісля по одержанню нової грамоти помилку справляти.

При робленню запису „посмертного" вважати на це, що після статута можливе або неможливе (§§. 211, 212, 213, 214, 215, 216; 217).

Звертаємо увагу, що „посмертне" не можна записувати на чужих людей, тільки на родину по крови. Отже на товаришів, чи приятелів, які помагають членство оплачувати, рішучо записувати не можна. Тільки в однім випадку можна записати на чужу особу, а це тоді, коли та особа не є повнолітною і від члена матеріяльно залежною. Приміром, член опікується малолітною особою і бажає, щоби ще й по його смерти та особа поміч від нього мала.

Дехто цей закон розуміє відворотно, а саме, записує посмертне комусь за те, що ним опікується, щоби по смерти за ту опіку заплатити. Таких опікунів дуже легко дістати, тим лекше, чим хто старший, а посмертна виплата тим ближча. Це є заборонене державним асекураційним законом. Ніхто не може платити вкладок за члена в тій надії, або під умовою, що дістане посмертну запомогу. Виняток становить муж за жінку, а жінка за мужа.

Не можна на похоронні кошти записувати більше, як статут каже, оже не більше як $300.

На відділ можна лише тоді записувати, коли тут нема жадної родини по крови, більше і не менше як суму $500. Та тут звертаємо увагу, що це не значить, що відділ може членів сам обезпечувати, себто за членів вкладки платити в надії, що відбере собі з „посмертного". Вразі смерти члена з записом $500 на відділ, урядники того відділу, заки тих $500 дістануть, мусять виказати, що точно така сума була видана на опіку при смерти і похорон, так, як тільки на це закон дозволяє.

Ще звертаємо увагу, що багато старих записів є занедбані і конче потребують зміни. А тепер при виміні грамот є до цього добра нагода. Багато людей мають запис, який зробили, будучи ще самотними. Нині вже може попередні спадкоємці померли і є жінка й діти, а зміни не зроблено. Часто спадкоємці жиють за границею, а в записі на похорон нічого не призначено і аж по смерти члени й урядники заводять сварку, що треба було члена поховати, тай головна каса повинна виплатити, хоч член на це не призначив нічого. Таке виходить, коли справу за життя занедбається і аж по смерти бажалосяб справити, коли вже неможливо. Тепер якраз є добра нагода такий запис поправити.

Грамоти, яких не мож було виміняти через такі недокладности, треба було відложити на бік. Їх виміняється аж тоді, коли всі такі недокладности будуть поправлені. А це ослабляє роботу і проволоку, які можна було обминути. Тому ще раз просимо такі неточності виминати.

Пояснень нового роду, а головно його табель, ще дальше недостає. Ґ цьому не можна дивуватися. Але цього не можна перепискою дістати більше, як зроблено. Головна канцелярія півтора року давала пояснення. Відписано на тисячі листів. Відповідалося прилюдно в орґані. Пояснялось устно на орґанізаційних зборах. Відділовим діловодам вислано обіжники, інструкції. Майже всім членам (20,000) доручено їх табельки з поясненнями. Більшість членів справу зрозуміла і реформу ухвалила. Понад 5,000 вже до виміни зголосились. І на тім наразі треба з домаганням дальших пояснень здержатися.

Всього того, що досі в тій справі зроблено, і спосіб, у який це зроблено, дальше робити не можна. Те, що було дотепер, було таке, яке в даних обставинах з огляду на поспіх і неприготованість мусіло бути. Цього в той спосіб і стало провадити не можна.

Новий рід обезпечення не може залежати від того, хто і як принагідно про нього довідається або запитається. Його успіх залежить від цього, щоби не допитувати, але знати все, що про нього знати треба передовсім тим, що його мусять провадити. Відділові діловоди мусять про нього знати не лише те, що їм здається, чого ще не знають, але все, що треба знати, щоби той рід обезпечення повести успішно. Цього роду обезпечення не можна лишити, щоби його кождий інакше розумів, так, як хто сам собі годен виробити поняття, або як непрошені опікуни пояснити допоможуть. До дальшого ведення нового роду обезпечення вже переписка навіть в орґані не вистарчить. Бо то була би вже не переписка, але кореспонденційна школа, для якої місця в щоденнику замало. Новий рід обезпечення є живий і не може вестися пережитим, старим способом. Новий рід мусить бути ведений зі щораз збільшаючоюся енергією та з заєдно зростаючою вправою, так, як його ведуть ті всі асекураційні підприємства, від котрих ми його переняли. Те, що ми з огляду на заведення нового роду обезпечення досі зробили, є лише першими кроками до поступу. Тай не від тих перших, але від дальших наших кроків залежить, чи до цілі дійдемо: чи збудуємо У. Н. Союз такий, якого нам усім бажалосяб, такий, щоби дійсно хоронив (обезпечував) нас аж до смерти тай ще за життя нашого пригорнув до себе наші діти і був їх опікуном і гордощами.

Щодо домагань ріжних пояснень, то просимо це все мати на увазі, а головно, що вже аж до конвенції головна канцелярія є надзвичайно занята. Конвенція вже зближається і буде нагода багато устно, живим словом справу обговорити і вирішити.

УКРАЇНСЬКА ІРЕДЕНТА НА ПІДКАРПАТТЮ.

Бідне Підкарпаття!

По прилученні Підкарпаття до ЧСР зачався народній рух, зачалося народнє відродження, таке саме, яке було в Чехах перед сто літами, яке було в Сербії, яке було перед сто літами й на українських землях.

Нині, по сотні літ вже тільки специялісти, історики літератури й культури знають, які колись їм кидано, як їх увязнювано, катовано.

Історія повторяється. І підкарпатську народньому відродженню приходиться перейти свій тернистий шлях. Здавалосяб, що якраз Чехи, які завжди і всюди здобували собі славу великих славянофілів, коли вже не заопікуються нашим відродженням, то бодай не будуть кидати йому колод під ноги. Життя показує нам що іншого. „Народнє відродження переміниться зчасом в політичне. Молодіж, що покинчить школи, схоче місць; схоче нас викидати із посад. Отже відразу не допустім до того відродження!" — сказали собі деякі Чехи. — „Це відродження і нам не на руку. Свідома суспільність схоче торговлю перенести в свої руки, отже і ми проти них!" — сказали Жиди. — „І ми проти них! — промовляли й русскі — вони, ці Українці, хотять скинути наших богів!" І ось в одній боєвій лінії стали проти народнього відродження деякі чеські партії і жидівські і мадярські і русскі.

—o—

Хто пригляється історії боротьби всіх цих партій проти українства на Підкарпатті, знайде цілу скалю всяких способів. Перейдемо найважніші. Перше, що піднесено проти українства, то був закид, що його защіпили тут українські еміґранти. Отже — розігнати українську еміґрацію, а тим, що мають горожанство, його уневажнити. Чи відродження чеського, сербського, українського народа перед сто літами теж спричинили еміґранти? Брак місця не позволяє нам вичислити праць А. Волошина, І. Стрипського, М. Брящайка та інших ще перед війною, що були вже українські. Тільки хіба неук може говорити, що горстка еміґрації всилі змінити спосіб думання людей.

Коли розігнання й прочищення української еміґрації переведено — український рух став з тим більшою силою ширитися. Значить, верховодячі чинники були на злій дорозі. Тоді вжито метод, уживаний Поляками: проти українства треба підбити кацапів. Що більше, сама адміністрація стає на сторону кацапства й наші уряди прикрашено таблицями, як у Казані та Москві.

Але українство не загинуло від тих таблиць. Тепер виступили мудрі люди з новими видумками. Послі й сенатори виступили з домаганням, таким простим, таким ясним, що аж подив бере. Ввесь український народній рух можна знищити одним почерком пера: хай тільки міністерство видасть розпорядок, що вертаємось мовою до 1914 року.

Міністерство не видало такого розпорядку, мабуть тільки тому, що там сидять люди, які знають, що народніх рухів не мож вбивати — одним почерком пера.

Тепер видвигнемо новий удар: ввесь український рух небезпечний державі, він ірредентистичний.

В часі, коли читаємо, що Мадярщина дістала літаки з Італії; в часі, коли читаємо, що та сама Мадярщина дістала зброю з Італії; в часі, коли читаємо, що Мадярщина агітує за зміну договорів; в часі, коли знаємо, що та сама Мадярщина має багацько прихильників на нашій території, які є за зміну договорів — в тому часі жаден часопис у нас не говорить про мадярську іреденту.

В часі, коли в Німеччині прийшов Гітлер до влади; в часі, коли той Гітлер ставить домагання ревізії трактатів — у нас ніхто не говорить про німецьку іреденту.

Зате чеські, мадярські та „русскі" кричать про — українську іреденту.

Чи це вроджена сліпота, чи може це підкуплені люди?

Ні. Це — ознаки слабости. Люди, що кричать про українську іреденту, не мають відваги та сили заговорити приміром про мадярську іреденту.

Це ознака слабости й для нас. Коли український рух скріпиться, коли він заволодіє економічним та політичним життям до тої міри, що торговля буде в наших руках та коли наші селяни прозріють, що не будуть вибирати послів чужих народностів та культурою, тоді — ніхто не важиться говорити про українську іреденту. Коли будемо рівними культурно Німцям і Мадярам, тоді і нас будуть уважати — добрими горожанами.

(„Українське Слово").

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Н. Н., Сиракюз, Н. Й. — На лекцію большевицького неука хочете присвятити пів сторони „Свободи". Чи це розумно? Пишіть у першу чергу коротко й ядерно. І пишіть про живі справи, які розбудовують життя в громаді.

Єр. Ф. Д., Міннеаполіс, Мінн. — У нашім часописі ніхто не квестіонував Ваших наук і Вашого висвічення, тож нема потреби Вам оправдуватися.

П. К., Ню Йорк, Н. Й. — Критикуєте, що зле, а про те, що Вам, як самі признаєте, подобалося, нічого не пишете. Так не можна робити. Треба підчеркнути, що було доброго в промові.

Дописувач. — Біда з Вами, що пишете такі довгі дописи, що неможливо їх за одним разом містити, а ділити їх теж недобре. Треба би Ваш останній допис цілковито переробити, щоби добути з нього щось путнього.

Спростування з Шікаґо: В Коляді з Шікаґо, поміщеній з 68 числі „Свободи", має бути: Іван Кіт $3 з Арґо, Ілл., О. Капустянський з Клірінґ, Ілл. $1, і Яків Ковальчук $1 зі Шікаґо, Ілл.

Т. Б., Бруклин, Н. Н. — Це надається до орґану тої церкви, до якої належите.

ГРАМОТА

ШКОЛА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТАНКУ
ВАСИЛЯ АВРАМЕНКА

складає сердечну подяку:

УПРАВІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
в ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

ЗА ЗЛОЖЕНИЙ ДАР НА ДОПОМОГУ ПЕРШОМУ ЗЇЗДОВІ УКРАЇНСЬКИХ ТАНЦЮРИСТІВ ТА МИСТЕЦЬКИХ СИЛ НА ВСЕСВІТНІЙ ВИСТАВІ В ШІКАҐО 1933 РОКУ
— в сумі 15.00 долярів.

Завданням зїзду є виведення українського живого мистецтва перед представниками цілого світу на славу й честь України

За Школу Укр. Нац. Танку
В. Авраменко

Ню-Йорк, дня 12-го березня, 1933.

Ті, що поперед жертвували гроші на зїзд танцюристів одержать таку грамоту.

КОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ

1.

Відділ 67. У. Н. Союза в Ансонії, Конн., ухвалив слідуючі проєкти:

1. Конвенцію знести, а заступити її рівним правом голосовання за посередництвом бальотів.

2. Фонд конвенційний зменшити з 5 на 2 центи.

3. Головна екзекутива щоби постаралась у перевозовій компанії (Р. Р. Ко.) для делегатів на конвенцію о зниження тікетів на половину ціни, бо так роблять інші орґанізації, тож повинні й ми.

4. Молодіж, що приступає з молодечого департаменту до старших, має мати заплачений перший рік з фонду молодечого департаменту. Коли хочемо, щоби вона була при У. Н. Союзі, то повинна мати полекшу.

5. Діточий магазин знести цілком, бо з него члени не користають.

6. „Свобода" щоби виходила в ширшім обемі на 6 сторін друку, а то чотири сторони в українській мові, а дві сторони в англійській. Тоді дорослі діти будуть більше читати „Свободу" і з цього буде більше користи.

7. Напрям „Свободи" щоби був той самий, тільки щоби подавати більше новостей з тутешнього життя, а з того скористають члени і ввесь український загал.

8. Щоби адміністрація „Свободи" подавала всі приходи і розходи, які має, а найважніше з оголошень і то що три місяці в „Свободі".

9. Календар дати кождому членови раз у рік безплатно, а наколи неможливо, не примушувати за нього платити.

10. Кождий член, котрий змінив стару грамоту на нову, має дістати дивіденду, як це виплачують асекураційні компанії. В той спосіб притримаєсь членів при У. Н. Союзі. З того скористають члени й У. Н. Союз.

11. а) Фонд запомоговий знести з 8 на 4 центи; б) Фонд народний має остатись в цілости; в) Фонд адміністраційний, як можливо, теж дещо зменшити, бо тепер на всім знижена ціна.

12. На половину вибрати новий уряд на слідуючу каденцію, значить пів старого, а пів нового.

13. Щоби жаден урядник або член Екзекутиви У. Н. Союза не був вибраний більше, як на дві каденції, себто на вісім літ, а як відповідний, то по перерві одної каденції може бути знову вибраний. Тим дамо нагоду молодим причинитися до діловодства й працювати для добра орґанізації.

14. Всім урядникам, як і робітникам, котрі працюють в У. Н. Союзі, знизити платню на 25 процент.

15. Всі відділові секретарі працюють для добра У. Н. Союза й повинні побирати платню з головної каси У. Н. Союза, як також діставати на розходи, що входять в склад переписки.

Ми, члени від. 67 У. Н. Союза ухвалили повисші проєкти і просимо шановних делеґатів взяти під розвагу й роздумати над ними, щоби з того вийшла користь для добра У. Н. Союза і його членів.

За уряд Тов. „Запорозька Січ", від. 67. У. Н. Союза:

Трофим Стадник, предс.; **Василь Вавро**, скарбник; **Григорій Патинок**, секретар; **Іван Шуран**, делеґат на конвенцію.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

"POLONISATION" OF THE UKRAINE.

III.—The Campaign Against Co-operatives.

(From our Special Correspondent).

LEMBERG.

The Ukrainian co-operative movement has changed the character of the village. The combined shop and tavern, where the peasant spent part of his small wage on the barest necessities (ofered at extortionate prices) and drank away the rest, has been replaced by the co-operative store, where he is no longer exploited and can deposit his savings. The cooperatives and the "Prosvitas" (centres for study and recreation) have had a powerful, civilising influence on the peasantry. They have abolished drunkenness, debt, and squandering, and have, out of extreme poverty, created a solid even if—by Western standards—primitive wellbeing.

The Ukrainian co-operatives, unlike the Polish, have received no credits from the State. This has, in fact, been to their advantage, for, being compelled to live on the resources of the village alone, they have developed habits of economy and sound business and have remained imune from the world-wide epidemic of credit withdrawals. For Poland the Ukrainian co-operatives should be a national asset and a big one. They help to increase the Polish revenue and are an element of health and vigour in a State that is aflicted with every imaginable economic disease.

UKRAINIANS BOYKOTED.

The Ukrainians are excluded from public offices in Poland, from employment on railways, tramways, and from Government industries. In a country which, like Poland, has developed that advanced form of State capitalism which is known as "etatisme," the greater part of the national economy being under Government ownership or control, this means an economic boycott of extreme severity. It is a boycott from which the Jews, seeing that they do not live on the land, suffer most of all—more even than from the periodic beatings and mobbings to which they are exposed. The destruction of the Ukrainian co-operative movement would not only throw thousands of Ukrainians out of work, leaving them with no alternative employment, it would be disastrous to the economic life of the smallest village and, in the end, productive of incalculable loss and suffering. And yet this work of destruction is being pursued systematically by the Poles.

So as to divide the Ukrainians and weaken their resistance the Poles differentiate sharply between Eastern Galicia and Volhynia. As the Voyevod of Volhynia, Josefski, said on January 5, "the interest of the Polish State demands that the whole life of Volhynia be separated from that of Eastern Galicia, and the Government must carry out this plan to the very end." About five hundred Volhynian co-operatives are affiliated to the central Ukrainian organisation at Lemberg, in Eastern Galicia. They are all in danger of liquidation. All the Ukrainian co-operatives in the districts of Dubno, Kremeniec, and Kowel have been closed down by the Polish authorities. In Eastern Galicia itself, where the co-operative movement is strongest, where there is more publicity, where law still counts for something, and where Austrian traditions survive, the Polish authorities are less high-handed, though even there the entire Ukrainian co-operative movement is in danger. Much depends on whether the work of destruction now in full progress is allowed to go on, but the almost complete indifference of the League, or, rather, of the Powers on the League Council, to what has been hapening in the Ukraine for years past allows very little expectation that anything will prevent the Polish authorities from doing exactly as they please.

FINED EITHER WAY.

Sometimes one method of injuring the co-operatives is used and then dropped, only to be replaced by another. Thus for a time the police would make rounds of inspection only to look at the regulation spittoons which all co-operative have to keep. If a spittoon was clean a fine was imposed because it had not been used. If it had obviously been used a fine was imposed because it was not clean. Polish laws and regulations are admirable in themselves, only they are accompanied by reservations converting precisely those laws ostensibly passed to safeguard individual liberty into instruments for the destruction of that liberty. The laws are also applied differently to different people —even in non-political cases the Ukrainian must, for the same offence, expect a heavier penalty than the Pole. The laws are interpreted in an arbitrary manner, not only by the courts but also by the police themselves. Ukrainians are continually being fined for offences that are none but are arbitrarily interpreted as such by the police. Appeals are nearly always useless. The courts will often twist the laws to fit the facts if the facts cannot, even with the help of false witnesses and "conefessions" obtained by torture, be made to fit some penal law.

STRANGULATING LAWS.

No laws are specifically directed against the Ukrainians, but a number of laws, by being applied regionally and arbitrarily, are used as specific instruments against them. The Ukrainian co-operatives are enmeshed in a network of Polish laws and regulations which is closing around them with strangulating effect. A co-operative, whether Polish or Ukrainian, can be opened when the Starosta (or Prefect) has received due notification. But special permits are required for opening stores, factories, or plant with a power station or one using or manufacturing chemicals or explosives. Since 1930 this entirely reasonable rule has been applied — and applied retroactively—to the Ukrainian cooperatives in Volhynia. A ground plan of that may be no more than a hut with one room has to be submitted before the permit is signed. A commission, consisting of an engineer and several officials, will then inspect the premises. The co-operative, which may have a total capital of, say, 200 zloty (about £10 at par), will have to pay the expenses of the commission, a sum that may come to as much as or more than 200 zloty. The commission may insist that the building law of 1928 be applied. All new buildings have to comply with this law, but if old buildings had to comply with it as well the greater part of Poland would have to be rebuilt. This law is an instrument under which any of the older cooperatives can be destroyed.

The slightest suspicion that the management of a co-operative has anything to do with politics may mean liquidation or at least a fine. Several of the Volhynian co-operatives were closed down because some of their members belonged to the "Selrob" (a radical peasant party), although there is no law authorising such measures, which are arbitrarily taken by the police, often without instructions from higher authorities. Ukrainian cooperatives can sometimes save themselves by agreeing to join a Polish society, but such compliance is always resisted most obstinately by the Ukrainian peasants. Appeals to the Starosta or to the High Court at Warsaw are nearly always in vain. At Zabcze in the district of Timaszowo, the Starosta replied to the manager of a co-operative who complained: "Go to Geneva—they'll reopen your shop for you; we won't."

(The Manchester Guardian, Thursday, March 16, 1933).

М. Костишин.

НЕ СМУТИСЯ!

Не смутися, любий друже,
Що лютує ворог твій;
Гартуй в серці віру пімсти
І при ній завзято стій.

Згадай своїх вольних предків—
Зустрінеш отсей довід,
Що світову здобув славу
В боротьбі козацький рід.

Чиж у тебе, любий друже,
Не гуляє тая кров?
Кріпи серце, хай не стигне
До України любов.

Держись всюди непохитним,
Віджени від себе страх,
Все в побіду вір завзято,
Як поступиш на той шлях.

Вірним будь, щоб ти не зрадив
Сам себе, ні свою тіль;
Знай, що борешся за волю
Міліонів поколінь.

Будь отвертим і відважним!
Не зважай, що творить ад —
Ціль твоя, що йдеш за правду,
Держись кріпко тих засад.

На всі кличі, на всі гасла
Ти готовим завше будь
І за волю не лякайся
Наставити свою грудь.

Щоб не звів ти в прикрій хвилі,
Не зробився підлий тхір;
Тільки стань в ряди з завзяттям,
Як голодний лютий звір.

Знай, що борня вже побідить,
Як будеш ї попирав...
Кождий нарід свою волю
Боротьбою здобував.

В боротьбі як підеш сміло,
Все ти, друже, побідиш;
Лиш на лайку не здіймайся —
Грішну душу оскверниш.

Тому, друже, не смутися,
Лиш в побіду завше вір;
Не лякайсь, що на жертвенник
Впало много вже офір.

Много впало і ще впаде,
Поки час той не прийде,
Що потече кров ворожа
І нам сонічко зійде.

Зміна.

Чоловік: Якжеж то наслідком подружа все змінюється!

Жінка: Справді. Давніше я мусіла ждати пів ночі, заки ти вийдеш, тепер мушу чекати пів ночі, заки прийдеш!

— Моя жінка знає завсіди все.

— Ба, моя жінка знає завсіди все ліпше!

ЖАРТИ.

В каварні.

Гість (до вейтра): Все рахуєте таксамо за склянку чорної кави, а чейже кава в усьому світі подешевіла!

Вейтер: Що то має до того? Таж у тій каві зовсім нема кави...

—o—

Добрий вибір.

Славний віденський хірург, професор Ґусенгавер, оперував у своїй клініці шурина цісаря Франца Йосифа. Операція вдалася. Після операції до професора зголосився адютант оперованого архикнязя та каже:

— Їх Цісарська Величність хотілиб поінформуватися, що пан професор волять як гонорар: чи ордер Леопольда з Хрестом, чи 20,000 гульденів.

Професор відповів: — Прошу сказати, що я так відразу не можу відповісти — мушу надуматися.

За два дні адютант прийшов знову:

— Що маю повідомити?

На це професор: Я вже рішився. Прошу сказати, що не хочу ні ордеру ні 20,000 гульденів. Зате прошу 40,000 гульденів.

—o—

Після скасування прогібіції.

У ночі вертається пяний та старається відчинити двері й ніяк не може.

На сходах стрічає його сторож камениці;

— Моє поважання. Бачу, що пан не можуть встромити ключа. Хай пан дадуть мені ключ, я відчиню.

— Не-е треба, ви лиш-е-е притримайте трохи камяницю, а я, я сам со-бі відчиню.

Вартість.

Чи твій чоловік богатий?

— У Шікаґо представляє вартість 50,000 долярів.

— Так багато грошей має він там?

— Ні, стільки грошей визначила поліція за його зловлення.

—o—

Ветеринар: — З вашим конем дуже погано. Небаром зовсім осліпне.

— А що ви мені, пане, радите?

— Продати коня якнайскорше.

—o—

— То ви маєте сто три роки! Щож ви робили, що дочекалися таких гарних літ?

— Чекав.

Песиміст.

— Так, так, нині глупота не є ніякою перешкодою в робленні карієри.

— Ще добре, що ще не є конечною умовиною.

Означив докладно.

Лікар: В якій околиці вічули ви насамперед болі?

Пацієнт: На залізничому двірці.

ТАРЗАН У СЕРЦІ ЗЕМЛІ.

(13)

„Тарзан має звичку, що коли він полює в незнайомій місцевости, то тримаєтся завжди одного напрямку, біжучи по деревах, як стріла", сказав Мувіро, який добре знав звички свого пана. Дійсно, Тарзан і тут тримався одного напрямку. Всі рушили вперед, стараючись не змінити напрямку. На деревах вони робили свої зарубки, щоб за ними вернутися потім до повітроплава. Одному з дикунів було наказано через певний час стріляти, щоб тим сигналізувати.

Кілька годин пройшло від того часу, як виправа почала йти наослін, непевна в тому, чи вона дійсно йде туди, де може знайти Тарзана. Джесон Ґрідлі був дуже стурбований і безнадійність знайти Тарзана закрадалася в його душу. Всім Европейцям було дуже душно йти в своїй одежі. Тепер вони розуміли, чому Тарзан кождого разу старався скинути з себе цю одежу. Нарешті вони вийшли з височенного ліса на поляну з меншими ростинами.

Тут усі звернули увагу, що через поляну тягнеться широка стежка, протоптана звірами від копит, ратиць та лаб, яких слідів було видно багато. „Тепер не треба робити помітюк на деревах, хіба там, де ця стежка буде розходитися в ріжних напрямках", сказав Ґрідлі. Потім вони подалися стежкою далі. Поволі стежка знову привела у високий ліс, який місцями був аж темний. Вони тут чули голоси ріжних потвор, але не бачили ще їх.

„Це дивно, що ми ще ні одної потвори не бачили, хоч усе чуємо їх голоси, які є дуже дивні. Невжеж нам доведеться тут ночувати серед них? Властиво спати, бо тут нема ні дня, ні ночі", сказав один з офіцирів повітроплава. „Дивіться, пане, сюди! Сюди дивіться, пане!" — кричав один з чорних, показуючи рукою позад себе. Тут усі звернулися в той бік і побачили там величезних тигрів з зубами, як шаблі. „Стійте, ще не стріляйте", сказав Ґрідлі.